

VI. SPINOZA

VI. Spinoza

- Yahudi bir aileden gelen filozof Danimarka'da doğmuştur. Genç yaşta talmut uzmanlarından ders alır ve kendini yetiştirmeye çalışır.
- Descartes'ın doğayla ilgili görüşlerini okuduktan sonra Kitab-ı Mukaddes geleneğinden farklı düşünmeye başladı.
- Cemaati tarafından aforoz edilmiş, kovulmuş, öldürme teşebbüslerine maruz kalmış bir filozoftur. Ağır yergilerle itham edilir.
- Büyük düşünce ortaya koyan her filozof gibi ya çok yüceltilir ya da çok yerilir.

VI. Spinoza

- İlk eseri olan *Teolojik Politik İnceleme* kitabını yazdığında Hristiyan kilisesi ve Yahudi cemaati tarafından çok ciddi tepkiler aldı. Kitabının basılması ve okunması yasaklandı. Öğrencileri durumlarını gizlemek zorunda kaldı.
- Bütün bu tepkilere rağmen filozof onurlu bir duruş sergilemiş, düşüncelerinden vazgeçmemiştir.
- “Kendi doğrularınızı savunmadığınız takdirde ikiyüzlülük yapmış olursunuz o zaman dünya ikiyüzlülerin oynadığı bir tiyatro sahnesine dönüşür, bu da ahlaka aykırıdır.”
Spinoza

VI. Spinoza

- İkinci eseri *Ethica* felsefesini ortaya koyduğu şaheseridir.
- Ancak *Ethica* filozofun ölümünden sonra öğrencileri tarafından basılmıştır. Şöhreti de bu eserden sonra yayılmıştır.
- Kitabın gerçek ismi: Geometrik Metotla Ahlakın Temellendirilmesi
- *Ethica* kitabına Spinoza 'Tanrı hakkında' diye başlar.
- Felsefesinin başına Tanrı'yı koyar.
- Geometrik yöntemi yaşam tarzı haline getirmiştir.

VI. Spinoza

- Spinoza'ya göre; Tanrı, Descartes'ın yaptığı gibi çözümlenerek ispat edilmesi gereken bir varlık değil, Tanrının/ tözün varlığı kendinden apaçıktır.
- Tabiatın tanrının etkinliğini her an gördüğümüz için Spinoza'ya göre Tanrı ispata gerek duymadan varlığı kesinkes ortaya konan bir tözdür, varlıktır.
- Descartes felsefesine 'ben' ile, insanla başlarken Spinoza Tanrı ile başlar.

VI. Spinoza

- Tanrı bilgisi Spinoza için çok önemlidir.
- Ortaya koyduğu panteizmde bütün evren Tanrı'dadır. Dolayısıyla bir şeyi bilmek aynı zamanda Tanrı'yı bilmektir.
- Tanrı bilindiği zaman bütün sistemin, her şeyin bilgisine sahip olunur.

Töz Anlayışı

- Panteizm: Tanrı evrendir, evren Tanrı'dır. (tümtanrıcılık)
- İki türüdür: idealist panteizm- materyalist panteizm
- Akozmizm: her şey Tanrı'dadır, Tanrı tek gerçektir, evrendeki her şey onun bir görünüşüdür.
- Spinoza idealist panteisttir.
- Ona göre her ne varsa Tanrı'nın bir görünüşüdür, sıfatıdır, yansımasıdır.

Tanrı Anlayışı

- Transendent(Aşkın) : Kainattan bağımsız bir tanrı anlayışı.
- Alem Tanrı'nın bir parçası değildir.
- İslam'ın Tanrı anlayışı
- İmmanent (İçkin) : Tanrı aleme içkindir.
- Spinoza'nın Tanrı anlayışı
- Tanrı alemin içindedir, her noktasındadır. Tanrı alemde her noktada olduğu için Tanrı alemdir. Alem Tanrı'dır.

VI. Spinoza

- Panteist düşünce Yaratıcı Tanrı düşüncesi ile bağdaşmaz.
- Ancak Spinoza natura naturans (yaratıcı tabiat) ve natura naturata (yaratılan tabiat) ayrımı yaptı.

Töz

- Spinoza felsefesinin temel taşıdır.
- Spinoza felsefesi Tanrı ile başladığı için tözü Tanrı için kullandı.
- Tanrı'nın attributum ve modusları vardır. Tanrının görünüşleri ve sıfatları...
- Tanrı'nın sonsuz niteliklerinden ikisini bilebiliriz; madde ve düşünce

VI. Spinoza

- Spinoza, tanrı-alem ilişkisini ve kurmak ve ruh-beden dualizmini çözmek için felsefesini kurdu.
- Natura naturata ve natura naturans'a göre her şey Tanrı olduğu için aralarında bir ilişki kurmaya gerek yok.
- Cevher ikiye bölünmüş değil, hepsi sonsuz tözün bir parçası

VI. Spinoza

- Panteizm ateizm midir?
- Murtaza Korlaelçi'ye göre Spinoza bir ateisttir.
- Sisteminin merkezinde bu kadar Tanrı olan insan için 'ateist' ifadesinden ziyade 'teist olmayan bir panteist' ifadesini kullanmak daha doğru olur.

VI. Spinoza

- Töz kendi kendisinde var olan, kendi kendisiyle kavranan yani kavramı başka bir şeyin kavramına bağılı olmayan töz kendi kendisinin nedenidir.
- Tanrı'nın varlığı için ayrıca bir nedene gerek yoktur, tabiatın varlığı için de ayrıca bir nedene gerek yoktur çünkü Tanrı tabiattır.
- Spinoza felsefesinde töz, Tanrı, doğa özdeş kavramlardır.

VI. Spinoza

- Occasionalistlerden farkı?
- Occasionalistler de her şeyi Tanrı'da görür. Ancak onlar yaratma düşüncesine sahiptir, Spinoza değildir.

Düşünce/ irade özgürlüğü

- Ruh içindeki olaylar da oluşlar da sıkı bir zorunluluğa bağlıdır.
- Hiçbir olay yoktur ki kendisinden önceki olay tarafından belirlenmemiş olsun
- Doğal olarak bütün her şey belirlenmiştir.
- Spinoza'ya göre özgürlük bir kuruntudan ibarettir.
- Spinoza'ya göre gerçek özgürlük, kendi doğamızın zorunluluğuna ayak uydurmaktır.
- Spinoza sadece insana değil Tanrı'ya da özgür irade vermez.
- İradesiz bir Tanrı zorunlulukla ortaya çıkar.

VI. Spinoza

- Descartes'ın madde ruh ayrımını çözmek için bütünlüklü ve sistemli bir felsefe kurdu.
- Spinoza sistem filozofudur.
- Her konuda aynı sistemin bir tezahürü görülür.
- Ahlak, devlet, ruh, insan bütün anlayışlarında aynı çerçevede düşünmeyi sürdürür.

Kaynakça

- Prof. Dr. Celal Türer ders notları.
- Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
- G. Skirbekk- N. Gilje, *Felsefe Tarihi*, çev: Emrullah Akbaş- Şule Mutlu, Üniversite Kitabevi yay., İstanbul, 2004.

Önerilen Kaynaklar

- W. Wisdel, *Felsefenin Arka Merdiveni*, İz yay., 1993.
- Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi*, Say yay., 2010.
- A. Weber, *Felsefe Tarihi*, Sosyal yay., 2000.